

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
КИЇВСЬКИЙ УНІВЕРСИТЕТ ІМЕНІ БОРИСА ГРІНЧЕНКА
КАФЕДРА ФІЛОСОФІЇ

«ЗАТВЕРДЖУЮ»

Проректор з наукової роботи

Н.М. Віннікова

2016 р.

РОБОЧА ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

КУЛЬТУРНО-ІСТОРИЧНІ ПЕРЕДУМОВИ ВИНИКНЕННЯ ФІЛОСОФІЇ

(шифр і назва навчальної дисципліни)

Для здобувачів вищої освіти

Ступінь «Доктор філософії»

Спеціальність

033 «Філософія»

(шифр і назва напрямку підготовки)

2016 – 2017 навчальний рік

УДК 101

Структура програми типова.
Години відповідають робочому навчальному плану.

Завідувач аспірантури, докторантури

_____ О.В.Кудряшова

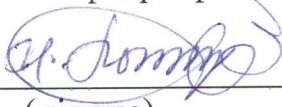
Робоча програма «Культурно-історичні передумови виникнення філософії» для здобувачів вищої освіти ступеня «доктор філософії», 2016. – с.

Розробник:

Ломачинська Ірина Миколаївна, доктор філософських наук, професор,
завідувач кафедри філософії Київського університету імені Бориса Грінченка

Робоча програма затверджена на засіданні кафедри філософії
Протокол № 2 від «9» вересня 2016 року.

Завідувач кафедри філософії Ломачинська І.М.

_____ (Ломачинська І.М.)
(підпис) (прізвище та ініціали)
“9” вересня 2016 року

© КУБГ, 2016 рік
© _____, 2016 рік

ЗМІСТ

Пояснювальна записка	4
Структура програми навчальної дисципліни	
I. Опис предмета навчальної дисципліни	5
II. Тематичний план навчальної дисципліни	6
III. Програма	
IV. Плани семінарських занять	10
V. Методи навчання	12
VI. Методичне забезпечення курсу	12
VII. Рекомендована література.	13

ПОЯСНЮВАЛЬНА ЗАПИСКА

Робоча навчальна програма з дисципліни «Культурно-історичні передумови виникнення філософії» є нормативним документом Київського Університету імені Бориса Грінченка, який розроблено кафедрою філософії на основі освітньо-наукової програми підготовки здобувачів вищої освіти ступеня доктор філософії.

Робочу навчальну програму укладено згідно з вимогами кредитно-модульної системи організації навчання. Програма визначає обсяги знань, які повинен опанувати здобувач, алгоритму вивчення навчального матеріалу дисципліни «Культурно-історичні передумови виникнення філософії», необхідне методичне забезпечення.

Мета – формування і систематизація у здобувачів наукового ступеня «доктор філософії» знань щодо культурно-історичних передумов виникнення філософії

Завдання курсу:

- формування загальних уявлень про філософію і філософствування;
- визначення змісту філософії як процесу творчого синтезу людських знань;
- забезпечення необхідним понятійним апаратом для орієнтування у становленні філософської системи знань у історичній ретроспективі;
- аналіз особливостей зародження філософії як світогляду;
- осмислення економічних, соціально-політичних та ідеологічних змін, що передували виникненню філософських знань у Стародавньому Світі;
- аналіз соціокультурної та морально-релігійної взаємозумовленості виникнення ранніх філософських шкіл;
- окреслення впливу культурно-історичних особливостей становлення філософського знання на подальше формування філософії.

Вимоги до знань та вмінь:

знати:

- сутність філософського знання;
- роль філософії у пізнанні світу;
- походження, проблематику та особливості філософії як світогляду;
- історико-культурні передумови виникнення філософської системи знань у Стародавньому Світі;
- сутнісні особливості формування філософських систем Давньої Індії;
- моральні засади формування філософських шкіл Давнього Китаю;
- світоглядні трансформації давньогрецького суспільства як основу становлення філософського мислення.

вміти:

- орієнтуватись у розмаїтті філософських шкіл Стародавнього Світу;

- аналізувати світоглядні передумови формування філософської системи знань та їхній зв'язок з соціально-культурними та економіко-політичними перетвореннями;

- бачити зв'язки становлення філософського стилю мислення з міфологічно-релігійними уявленнями;

- визначати особливості становлення філософсько-гносеологічної рефлексії у пізнанні світу;

- застосовувати отримані теоретичні знання у практичному орієнтуванні у філософських системах Стародавнього Світу.

Кількість годин, відведених навчальним планом на вивчення дисципліни, становить два кредити 60 год., з них 16 год. – лекції, 12 год. – семінарські заняття, 32 год. – самостійна робота.

СТРУКТУРА ПРОГРАМИ НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

1. ОПИС ПРЕДМЕТА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

Найменування показників	Галузь знань, напрям підготовки, освітньо-кваліфікаційний рівень	Характеристика навчальної дисципліни
		форма навчання Денна, заочна
Кількість кредитів – 2	Освітній рівень “доктор філософії”	нормативна дисципліна циклу професійної підготовки
	Наукова спеціальність 033 «Філософія»	
Модулів – 2		Рік підготовки 1-й
Змістових модулів – 2		Семестр 1-й
Індивідуальні завдання: -		
Тижневих годин для денної форми навчання: аудиторних – 2		Лекції 16 год.
		Семінарські заняття 12 год.
		Самостійна робота 32 год.
		Вид контролю: -

--	--	--

II. ТЕМАТИЧНИЙ ПЛАН НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

Назви теоретичних розділів	Кількість годин				
	Усього	у тому числі			
		л.	с.	м.к	с.р.
Змістовий модуль I.					
Сутність філософського знання у гуманітарній системі знань					
Тема перша. Основні проблеми філософського знання	6	2	0	0	4
Тема друга. Особливості філософського знання	8	2	2	0	4
Тема третя. Передумови виникнення філософії	6	2	0	0	4
Тема четверта. Походження, проблематика та особливості філософії як світогляду	10	2	2	0	6
Разом за змістовим модулем	30	8	4	0	18
Змістовий модуль II.					
Культурно-історична зумовленість формування філософських знань Стародавнього Світу					
Тема п'ята. Передумови виникнення філософії Стародавнього Світу	6	2	2	0	2
Тема шоста. Передумови виникнення філософії у Стародавній Індії	8	2	2	0	4
Тема сьома. Передумови виникнення філософії у Стародавньому Китаї	8	2	2	0	4
Тема восьма. Передумови виникнення давньогрецької філософії	8	2	2	0	4
Разом за змістовим модулем	30	8	8	0	14
Разом за освітньою програмою	60	16	12	0	32

III. ПРОГРАМА ЗМІСТОВИЙ МОДУЛЬ I

Сутність філософського знання у гуманітарній системі знань

Тема 1. Основні проблеми філософського знання (2 год.)

Загальне уявлення про філософію і філософування. Походження терміну «філософія». Філософія і мудрість. Філософія як самоусвідомлення епохи.

Різновиди філософування. Метафізичний і філософський способи мислення. Філософування як діалог і бесіда. Філософія як пізнання людини і Всесвіту. Роль філософії у пізнанні світу та завдання її вивчення. Філософування як і пізнання. Філософія як процес створення та взаємодіалогу множини філософських учень, як процес творчого синтезу людських знань, аналізу пізнавальних зусиль та моральних явищ.

Основні поняття теми: філософія, метафізика, діалектика, світогляд, буття, мудрість, досвід, пізнання, смерть, безсмертя

Тема 2. Особливості філософського знання (2 год.)

Предмет філософії. Структура і дисциплінарна будова філософського знання. Філософія в системі культури. Філософія і наука. Ціннісний вимір філософії. Філософія і релігія. Філософія і мистецтво. Філософія і етика. Філософія і пізнання людини.

Основні поняття теми: гносеологія, онтологія, аксіологія, антропологія, праксеологія, культура, релігія, етика.

Семінар 1. Особливості формування філософського знання як взаємодіалогу філософських учень (2 год.)

Тема 3. Передумови виникнення філософії (2 год.)

Економічні, соціально-політичні та ідеологічні зміни, що передували виникненню філософії у Індії, Китаї та Греції. Особливості суспільств общинно-родової формації. Міф як форма існування духу общинно-родового суспільства. Тотемі як стражі культу предків і табу як унормування форм поведінки. Фетишизм, анімізм та магія як складові міфологічного світогляду. Міфологічний світогляд як постійне відтворення традиції та родової моралі.

Основні поняття теми: міф, міфологічний світогляд, фетишизм, анімізм, тотем, табу,

Тема 4. Походження, проблематика та особливості філософії як світогляду (2 год.)

Проблема відношення людини до світу. Поняття світогляду. Світогляд як спосіб орієнтації людини в світі і смисложиттєва позиція. Переживання і смислення світу – від світовідчуття до світорозуміння. Філософія як пошук відповідей на смисложиттєві питання у кризові періоди соціального буття. Виникнення філософії як критичне ставлення до традиції, сумнів у міфологічному світорозумінні. Філософія як пошук внутрішньої свободи. Складові світогляду: переконання, ідеали, цінності і знання. Споглядання,

пояснення та перетворення світу як світоглядні позиції і способи освоєння світу. Історичні типи світогляду.

Основні поняття теми: свобода мислення, переконання, ідеали, цінності, знання

Семінар 2. Історичні засади формування світоглядної системи філософського знання (2 год.)

ЗМІСТОВИЙ МОДУЛЬ II.

Культурно-історична зумовленість формування філософських знань Стародавнього Світу

Тема 5. Передумови виникнення філософії Стародавнього Світу (2 год.)

Зміна типів господарської діяльності, розвиток ремесел та поява міст як передумова виникнення системи практичних знань у культурі Месопотамії та Єгипту. Формування першооснов астрономії, алгебри та геометрії, медицини та хімії як основа виникнення суперечності між міфологічним та раціонально-скептичним мисленням. Гальмівний вплив касти жерців як основи традиційно міфологічного світогляду на формування філософських духовних передумов освоєння світу.

Основні поняття теми: архаїчне мислення, міфологічний світогляд, релігійний культ

Семінар 3. Економічні, політичні та культурні передумови духовного освоєння світу в епоху ранніх цивілізацій (2 год.)

Тема 6. Передумови виникнення філософії у Стародавній Індії (2 год.)

Розмаїття традицій міфологічної свідомості аріїв та доарійських племен стародавньої Індії. Мета філософського мислення давньоіндійських мудреців як осмислення природного і людського буття в загальних зв'язках і розвитку. Абсолютизація знання, що веде до блага. Вчення про моральність життєвого і посмертного шляху людини. Ідея вічного кругообігу душі і тіла. Духовні пам'ятки Стародавньої Індії: Веди, Упанішади, Брахмани, Махабхарата, Рамаяна. Філософські школи Давньої Індії: особливості їх становлення. Школи астік («ортодоксальних» індійських філософських шкіл, які визнають життя після смерті і авторитет [Вед](#)): санкх'я, йога, ньяя, вайшешіка, міманса, веданта; школи настік (школи, що не визнають Вед): чарвака-локаята, джайнізм, буддизм. Даршана як відкриття істинності у всій її цілісності і повноті. Ідея карми як вибір між свободою та моральною відповідальністю.

Філософська система санкх'я, її духовна спрямованість. Причинно-наслідкові зв'язки як основа формування світу у філософській системі санкх'я. Йога як практичне втілення системи санкх'я та її ідейний зміст.

Ідейні системи ньяя та вайшешіка, їх зміст. Моральні принципи ньяя-вайшешіка: добродія, відмова від насильства, правдивість, чисті думки. Ідейні системи мīmāṃsā та веданта у давньоіндійській філософії, їх змістовна основа. Чарвака-локаята як опозиція брахманізму, її онтологічні, гносеологічні та психологічні ідеї.

Основні поняття теми: брахманізм, карма, мокша, самсара, астіка, настіка, йога, аскеза, буддизм, джайнізм.

Семінар 4. Філософські школи Давньої Індії та їх ідейна спрямованість (2 год.)

Тема 7. Передумови виникнення філософії у Стародавньому Китаї (2 год.)

Соціально-економічні та політичні передумови становлення духовної культури давньокитайського суспільства. Особливості родової системи Давнього Китаю та її моральна філософія. Результат індивідуальної творчості мудреців – «досконаломудра людина». Моральна спрямованість колективних праць давньокитайських мудреців: «Книга давнини» як спроба знайти першопричину сутнього, пояснити розмаїття предметів та явищ навколишнього світу; «Книга пісень» як спроба пояснити походження племен та ремесел; «Книга історії» - збірка історичних документів; «Книга гір та морів» - виклад давньокитайської міфології; «Книга порядку» - відомості про норми соціальної та політичної поведінки; «Книга перемін» - містичні пророцтва через гексограми, спроба пошуку внутрішніх сил виникнення та змін усього суцього.

Докорінні зміни давньокитайського суспільства у V - IV ст. до н.е. Основні філософські школи Давнього Китаю: «служивих людей»(конфуціанці), моїстів (моцзя), даосистів (даоцзя), законників, легістів (фацзя), софістів (мінцзя), прихильників учення про інь і янь, натурфілософів.

Основні поняття теми: дао, де, жень, обов'язок, ритуал, мораль

Семінар 5. Філософські школи Давнього Китаю: морально-етичні та суспільно-політичні ідеї (2 год.)

Тема 8. Передумови виникнення давньогрецької філософії (2 год.)

Три світоглядні принципи формування давньогрецької філософії: ідея космічного порядку, що підкоряється закону (nomos); розвиток математичних (передусім, геометричних) уявлень; формування життєво-практичного розуму, що використовував мову як засіб суспільних маніпуляцій. Захоплення риторикою як передумова формування здатності до самостійного мислення. Усвідомлення людини крізь призму нової світоглядної призми, а саме – людина – істота політична, моральна, здатна жити за законом та правом. Мудрість перших філософів як мудрість житейського досвіду. Здатність філософської рефлексії до творення трансцендентного, метафізичного світу. Розвиток

філософсько-гносеологічної рефлексії як розширення світу ідеальних об'єктів.
Формування герменевтико-екзистенціальної моделі розуміння світу.

Основні поняття теми: буття, небуття, число, стихії, матерія, душа

Семінар 6. Особливості філософського мислення представників давньогрецької досократичної філософії (2 год.)

IV. ПЛАНИ СЕМІНАРСЬКИХ ЗАНЯТЬ

Семінар 1.

Тема: Особливості формування філософського знання як взаємодіалогу філософських учень (2 год.)

План заняття :

I. Обговорення теоретичних питань

1. Сутність філософського знання
2. Головне завдання філософії
3. Особливості діалектичного та метафізичного способу мислення
4. Особливості філософського знання у гуманітарній системі знань

II. Проблемна дискусія.

Рекомендована література: [3, 8, 10, 11, 13, 14, 20, 21, 22, 27, 28]

Семінар 2.

Тема: Історичні засади формування світоглядної системи філософського знання (2 год.)

План заняття :

I. Обговорення теоретичних питань

1. Особливості міфологічного світогляду
2. Табу як основа формування первісної моралі
3. Походження, проблематика філософії як світогляду
4. Сутність філософської рефлексії

II. Проблемна дискусія.

Рекомендована література: [3, 8, 10, 11, 23, 26, 27, 28, 29, 30, 31, 32, 33, 34]

Семінар 3.

Тема: Економічні, політичні та культурні передумови духовного освоєння світу в епоху ранніх цивілізацій (2 год.)

План заняття :

I. Обговорення теоретичних питань

1. Економічні, соціально-політичні та ідеологічні зміни, що передували виникненню філософії у Індії, Китаї та Греції
2. Фетишизм, анімізм та магія як складові міфологічного світогляду.
3. Виникнення філософії як критичне ставлення до традиції, сумнів у міфологічному світорозумінні

II. Проблемна дискусія.

Рекомендована література: [2, 3, 7, 8, 14, 17, 20, 21, 22, 23]

Семінар 4.

Тема: Філософські школи Давньої Індії та їх ідейна спрямованість (2 год.)

План заняття :

I. Обговорення теоретичних питань

1. Ідейні витoki давньоіндійської філософії та її характерні особливості
2. Релігійно-етичні положення брахманізму
3. Філософський зміст ведичної літератури
4. Основні течії староіндійської давньоіндійської філософії
5. Морально-етична система буддизму

II. Проблемна дискусія.

Рекомендована література: [2, 3, 5, 12, 19, 35, 36, 37, 39]

Семінар 5.

Тема: Філософські школи Давнього Китаю: морально-етичні та суспільно-політичні ідеї (2 год.)

План заняття :

I. Обговорення теоретичних питань

1. Ідейні витoki давньокитайської філософії та її характерні особливості
2. Моральний зміст збірників давньокитайської філософської творчості
3. Світоглядні ідеї даосизму
4. Морально-етична доктрина конфуціанства
5. Ідейний зміст основних філософських шкіл Давнього Китаю

II. Проблемна дискусія.

Рекомендована література: [2, 6, 7, 15, 16, 19, 22, 25, 39]

Семінар 6.

Тема: Особливості філософського мислення представників давньогрецької досократичної філософії (2 год.)

План заняття :

I. Обговорення теоретичних питань

1. Наукова періодизація античної філософії
2. Особливості становлення давньогрецького філософського мислення
3. Світоглядні принципи формування давньогрецької філософії
4. Проблематика досократичної філософії

II. Проблемна дискусія.

Рекомендована література: [1, 2, 4, 7, 9, 12, 13, 18, 19, 22, 24, 39]

V. ЗАВДАННЯ ДЛЯ САМОСТІЙНОЇ РОБОТИ

Завдання для самостійної роботи – творче есе на одну із запропонованих проблем до кожної з означених тем

Тема перша. Основні проблеми філософського знання

1. Головний сенс і призначення філософії
2. Співвідношення філософії та наукового знання
3. Унікальність філософії як специфічного духовного утворення
4. Відображення функцій філософії у історико-філософській системі знань
5. Діалектичний та метафізичний способи мислення у історико-філософському контексті
6. Трансформація основної проблематики філософії в процесі розвитку духовної культури суспільства

Тема друга. Особливості філософського знання

1. Людина як основа філософської проблематики
2. Сутність філософського знання у Х.Ортега-і-Гассета
3. Цінність філософської дискусії у М.К.Мамардашвілі
4. Структура філософського знання: генеза та сучасність
5. Переосмислення структури філософського знання І.Кантом

Тема третя. Передумови виникнення філософії

1. Особливості Західної та Східної філософської парадигм
2. Діалектика міфологічного світогляду у О.Ф.Лосєва
3. Трансформація свідомості від міфу до філософії у «Державі» Платона
4. Світоглядні межі осягнення світу у «Поетиці» Арістотеля

Тема четверта. Походження, проблематика та особливості філософії як світогляду

1. Світогляд як система поглядів, знань, цінностей, вірувань і переконань
2. Світогляд як духовно-практичне освоєння світу
3. Переваги та обмеженість окремих типів світогляду
4. Міфологічний світогляд як результат колективного несвідомого: від архаїки до сучасності
5. Чуттєво-емоційне як символічне і знакове у міфологічному осягненні реальності
6. Релігійний світогляд як регулятор моральності суспільства та засіб пропаганди

Тема п'ята. Передумови виникнення філософії Стародавнього Світу

1. Раціоналізація людської свідомості як передумова філософського осмислення світу

2. Трансформація релігійного світосприйняття культури Стародавнього Світу від ритуалів до моральних доктрин
3. Політична, економічна та культурна зумовленість генези світоглядних орієнтирів Стародавнього Світу

Тема шоста. Передумови виникнення філософії у Стародавній Індії

1. Знання як шлях до блага у духовній культурі Стародавньої Індії
2. Духовні пам'ятки давньоіндійської культури
3. Ідея карми як пошук духовної свободи
4. Ідейний зв'язок філософських систем санх'я і йоги: від теорії до практики
5. Культурно-історична зумовленість поширення релігійно-філософських ідей буддизму у давньоіндійському суспільстві

Тема сьома. Передумови виникнення філософії у Стародавньому Китаї

1. Філософські системи Стародавнього Китаю як пошук морально-правового врегулювання суспільства
2. Філософський зміст духовних пам'яток давньокитайської писемності
3. Трансформація анімістичних уявлень культу предків у морально-етичних доктринах давньокитайських філософських шкіл
4. Філософський зміст «Дао де цзін»
5. Роль морально-етичної доктрини Конфуція у формуванні суспільної свідомості Стародавнього Китаю

Тема восьма. Передумови виникнення давньогрецької філософії

1. Відображення пантеїзму давньогрецької міфологічної свідомості у формуванні філософського мислення Давньої Греції
2. Культурно-історична зумовленість формування давньогрецької філософської системи знань
3. Діалектико-матеріалістичні засади формування філософії у мілетській школі
4. Філософія числа у ідейній системі Піфагора
5. Вплив ідей Геракліта на становлення античної філософії

VI. МЕТОДИ НАВЧАННЯ

I. Методи організації та здійснення навчально-пізнавальної діяльності

1) За джерелом інформації:

- *Словесні:* лекція (традиційна, проблемна) із застосуванням комп'ютерних інформаційних технологій (PowerPoint – Презентація), семінари, пояснення, розповідь, бесіда.
- *Наочні:* спостереження, ілюстрація, демонстрація.
- *Практичні:* педагогічні задачі.

2) За логікою передачі і сприймання навчальної інформації: індуктивні, дедуктивні, аналітичні, синтетичні.

3) За ступенем самостійності мислення: репродуктивні, пошукові, дослідницькі.

4) За ступенем керування навчальною діяльністю: під керівництвом викладача; самостійна робота студентів: з книгою.

II. Методи стимулювання інтересу до навчання і мотивації навчально-пізнавальної діяльності:

1) **Методи стимулювання інтересу до навчання:** навчальні дискусії; створення ситуації пізнавальної новизни; розв'язування педагогічних задач; створення ситуацій зацікавленості (метод цікавих аналогій тощо).

VII. МЕТОДИЧНЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ КУРСУ

Викладання навчальної дисципліни забезпечується сучасними технічними засобами навчання, які побудовані на новітніх інформаційно-комунікаційних технологіях (мультимедійний комп'ютер, мультимедійний проектор, інтерактивний комплекс SMART Board, авторські засоби мультимедіа).

На заняттях і під час самостійної роботи використовуються методичні рекомендації щодо вивчення дисципліни, ілюстративні комп'ютерні дидактичні матеріали, які розроблені на кафедрі, а саме:

- Опорні конспекти лекцій.
- Навчальні посібники.
- Робоча навчальна програма.
- Презентації.

VIII. РЕКОМЕНДОВАНА ЛІТЕРАТУРА

Основна

1. Адо, П. Что такое античная философия? /П.Адо. - М.: Изд-во гуманитарной литературы, 1999 – 320 с.
2. Антология мировой философии в четырех томах. М: Мысль, 1969-1972.
3. Джеймс, У. Введение в философию / У. Джеймс ; Проблемы философии : Пер. с англ. / Б. Рассел ; общ. ред., послеслов. и примеч. п. и. Грязнов. - М. : Республика, 2000. - 315 с. - (Философская пропедевтика).
4. Диоген Лаэртский. О жизни, учениях и изречениях знаменитых философов / Диоген Лаэртский; Ред. тома и авт. вступ. ст. А. Ф. Лосев; Перевод М. Л. Гаспарова,— 2-е изд.— М.: Мысль, 1986.— 571 е., 1 л. карт.— (Филос. наследие).
5. Древнеиндийская философия. Начальный период. - М.: Издательство социально - экономической литературы (Соцэкгиз), 1963.-. 272 с.
6. Древнекитайская философия. Эпоха Хань. - М.: Наука. Главная редакция восточной литературы, 1990. –523 с.
7. История философии: Запад - Россия - Восток / Под ред. Н. В. Мотрошиловой: В 4 т. М.: Греко-латинский кабинет Ю. А. Шичалина, 1995-1999.
8. Лосев, А. Ф. Дерзание духа / А.Лосев. — М.: Политиздат, 1988. – 366 с.
9. Лосев, А.Ф. Очерки античного символизма и мифологии. – М.: Мысль, 1993
10. Машардашвили, М. К. Как я понимаю философию / М.Мамардашвили.- М.: Прогресс, 1990. – 368 с.
11. Ортега-и-Гассет, Х.. Что такое философия? / Х. Ортега-и-Гассет. — М.: Наука, 1991. – 411 с.
12. Рассел, Б.. Історія західної філософії / Б.Рассел; Пер. з англ. Ю. Лісняка, П. Тарашука. - К.: Основи, 1995. - 759 с..
13. Фрагменты ранних греческих философов (Часть I). От эпических теокосмогоний до возникновения атомистики /Лебедев А. В. (сост.). – М.: Наука ,1989 . – 576 с.
14. Чанышев, А. Н. Философия древнего мира / А.Чанышев. - М.: Высшая школа, 1999. – 703 с.
15. Юань Кэ. Мифы Древнего Китая /Юань Кэ . – М.: Наука, 1987. – 528 с.
16. Ян Хиншун. Древний философ Лаоцзы и его учение [Электронный ресурс] / Ян Хиншун. – Режим доступа: <http://www.abhidharma.ru/A/Dao/Macter/Lao-Czy/0001.pdf>, свободный. – Название с экрана

Додаткова

17. Барт, Р. Миф сегодня / Р.Барт // Барт Р. Избранные работы: Семиотика. Поэтика. — М.: Прогресс; Универс, 1994. - С. 72—130.
18. Вернан, Ж-П. Происхождение древнегреческой мысли / Ж-П.Вернан; Пер.с фр.; общ.ред.Ф.Кессиди, А.П.Юшкевича. – М.1988

19. Від витоків до середини XIX століття: короткий довідник з історії філософії. – К. : Вид.-во МАУП, 1997.
20. Вступ до філософії у конспективному викладі : Навч. посібн. для студ. та аспірантів вузів / авт.-укл. Г. П. Балабанова [та ін.] ; ред. Г. І. Волинка, Ю. О. Федів ; ІСДО, УДПУ ім. М.П.Драгоманова. - К. : [б.в.], 1995. - 184 с.
21. Вступ до філософії: онтологія людини : Навч. посібн. для студ. вузів / В. Г. Нестеренко ; Міжнародний фонд "Відродження". - К. : Абрис, 1995. - 336 с.
22. Вступ до філософії. Історико-філософська пропедевтика : Підруч. для студ. вищих закладів освіти / Г. І. Волинка [и др.] ; ред. Г. І. Волинка. - К. : Вища школа, 1999. - 623 с.
23. Кессиди, Ф.Х. От мифа к логосу / Ф.Кессиди. – М.: Мысль, 1972.
24. Кессиди, Ф. Х.. Философия истории Фукидида / Ф. Х. Кессиди. - СПб. : Алетейя, 2008. - 265 с. - (Серия "Античная библиотека. Исследования").
25. Китайская философия: Энциклопедический словарь. - М.: Мысль, 1994.
26. [Лузан, А. О.](#) Вступ до філософії: навч. посібн. / А. О. Лузан. – К. : Центр учбової літератури, 2013. - 135 с.
27. Нагель, Т. Что все это значит? Очень краткое введение в философию / Т.Нагель. - М: Идея-Пресс, 2001.
28. Никифоров, А. Л. Природа философии: Основы философии / А.Никифоров. - М.: Идея-Пресс, 2001.
29. Петрушенко, В. Л. Філософія: Курс лекцій: Навч. посібн. - 2-ге вид., випр. і доп.. – Львів: Новий світ -2000, Магнолія плюс, 2003.
30. Причепій, Є.М. Філософія: Підручн. / Є.Причепій, А.Черній А, Л.Чекаль. – К.: Академвидав, 2006.
31. Сморгж, Л.О. Філософія : Навча. посібн. / Л. О. Сморгж. – К. : Кондор, 2011. - 414 с.
32. Философский словарь / Под ред. И. Т. Фролова. 7-е изд. М.: Республика, 2001.
33. Філософія: мислителі, ідеї, концепції: Підручник / В. Г. Кремінь, В. В. Ільїн. – К.: Книга, 2005.
34. Філософія: Навч. посіб. / Л. В. Губерський, І. Ф. Надольний, В. П.Андрущенко та ін.; За ред. І. Ф. Надольного. – 7-те вид., випр. і доп. – К.: Вікар, 2010. – 455 с.
35. Філософія: Підручн. для студ. вищих закладів освіти / І. В. Бичко [та ін.]. - 2. вид., стер. - К. : Либідь, 2002. - 408 с
36. Філософія: Підручн. для студентів вищих навчальних закладів / кол. авторів; за ред. Л.В.Губерського. – Харків: Фоліо, 2013. – 510 с.
37. Філософія: Хрестоматія (від витоків до сьогодення) : Навч. посіб. / за ред. акад. НАН України Л.В.Губерського. – К.: Знання, 2009.
38. Хрестоматія з історії європейської філософії : Навч. посібн. / М-во освіти і науки, молоді та спорту України ; під заг. ред. В. Л. Петрушенка. - Львів : Новий Світ-2000, 2013. - 570 с. - (Вища освіта в Україні)

39. Хрестоматия по философии : Учеб. пособ. / Московский гос. ун-т им. М. В. Ломоносова, Филос. фак. ; сост. П. В. Алексеев. - 3-е изд., перераб. и доп. – М. : Проспект, 2010. - 574 с.